

**Taristuministri määruse „Ringmajanduse tootmis- ja tarbimismudelite toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“
eelnou seletuskiri**

1. Sissejuhatus

Taristuministri määrusega „Ringmajanduse tootmis- ja tarbimismudelite toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ (edaspidi ka *TAT*) reguleeritakse toetuse andmise tingimusi „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 6 „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ raames ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite rakendamiseks.

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 41 lõikega 1.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakonna ringmajanduse ja finantseerimise valdkonna juht Toomas Luhse (e-post toomas.luhse@kliimaministeerium.ee, tel 605 4315) ja finantsosakonna struktuuritoetuste nõunik Eerika Purgel (e-post eerika.purgel@kliimaministeerium.ee, tel 626 0709). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Määruse eelnõu õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post rene.lauk@kliimaministeerium.ee, tel 626 2948). Keeletoimetaja oli Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteimetaja Aili Sandre (aili.sandre@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 23 paragrahvist, mis on liigendatud seitsmesse peatükki. Peatükid jagunevad järgmiselt:

1. Üldsätted
2. Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr
3. Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele
4. Toetuse taotlemine ja taotluse menetlemine
5. Toetuse saaja õigused, kohustused ja aruannete esitamine
6. Toetuse maksmine ja kasutamine
7. Finantskorrektsioonid ja vaided

Eelnõu 1. peatükis kirjeldatakse üldsätted.

Paragrahvi 1 lõige 1 kirjeldab, millist poliitikaeesmärki aitab eelnõukohane määrus saavutada. Määruse tegevus on kooskõlas Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavaga perioodiks 2021–2027, mille esitas rahandusministeerium 04.07.2024 Euroopa Komisjonile kinnitamiseks. Rakenduskava poliitikaeesmärgi „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamise“ meede „Ringmajanduse tootmis- ja tarbimismudelite sekkumine“ toetab ettevõtete tööstussümbioosi lahendusi, ringbiomajanduse arenguid ning ringmajanduse ergutamiseks mõeldud tegevusi. Rakenduskavas on mainitud sekkumise all kirjeldatud, et ringlussevõtu eeldusena seatakse suurem rõhuasetus tarbijale ning soodustatakse ärimudeleid, mis toetavad kestlikuma tootepoliitika rakendamist. Sihtrühmad on

näiteks korduskasutusettevõtted ning ka ettevõtjad, kes pakuvad toodet teenusena, edenevad jagamismajandust või rakendavad uudseid biomajandusel põhinevaid lahendusi. Samuti on oluline, et rohkem ettevõtteid järgiks kõrgeid keskkonnastandardeid, seetõttu toetatakse ka vabatahtlikke keskkonnameetmeid, sh keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamist ja ökomärgiseid. Samuti on vaja suurendada teiste toorainete osakaalu, luues ringmajanduse koostööprojekte, et rakendada tõhusamalt ettevõtjatevahelist koostööd ning tööstussümbioosi. Ringmajanduse tootmismudelite arendamine võimaldab vähendada toorme hankimise vajadust ning sellega seotud kahjusid tulevikus.

Kõigi erieesmärgi nr 6 sekkumiste peamine eesmärk on edendada üleminekut ringmajandusele ja käsitleda jäätmehierarhia kõiki tasandeid, et vältida ja vähendada jäätmeteket ning luua tootmis- ja tarbimismudelid, milles võetakse arvesse kogu ressursiahela kestlikke kavandamispõhimõtteid.

Riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 käsitleb vajadust vältida ja vähendada jäätmeteket ning töötada välja keskkonnahoidliku tehnoloogia investeerimisprogramm. Sekkumiste aluseks on eesmärk minna 2050. aastaks üle ressursitõhusale kliimaneutraalsele ringmajandusele (nagu on sätestatud lisas D) ning ELi uus ringmajanduse tegevuskava ja tööstusstrateegia.

Eesti peab märgatavalt parandama ressursitootlikkust (0,64 €/kg, EL 2,33 €/kg). Ringmajandusele üleminekuks on vaja põhjalikke muudatusi, eelkõige ressurside kasutamise ahela esimestes etappides, et jätkata ressursitõhususe parandamist ja rakendada jäätmekäitluses täielikule ringmajandusele üleminekut. Peamised valdkonnad on ringmajanduspõhised tootmis- ja tarbimismudelid, ökodisaini edendamine ning ettevõtjate energia- ja ressursitõhususe suurendamine. Meil on juba eelmise perioodi hindamistulemused, kogemused ja uuringud ressursitõhususe ja jäätmekäitluse meetmetes. Eesmärk on jõuda 2035. aastaks juurdunud ringmajandusel põhineva ettevõtlusmodelini.

Jäätmekäitlusse sekkumised põhinevad „Riigi jäätmekava 2023–2028“ ja jäätmete raamdirektiivi eesmärkidel. Jäätmetekke ja pakendamise vähendamine toob kaasa kulude ja keskkonnamõju vähenemise kogu tooteahelas. Mis puudutab olmejäätmete ringlussevõtu sihtarve, siis Eesti on kaugele maha jäänud: 2020. a võeti Eestis ringlusse 29% jäätmetest (eesmärk on 2025. aastaks 55%). Selleks tuleb arendada tõhusat ja tulemuslikku jäätmekäitlust, sh suurt liigiti kogumise määra ja sobivate ringlussevõtu võimsuste olemasolu.

Toetavad tegevused on kooskõlas „Riigi jäätmekava 2023–2028“ peatükiga 3.1.

Euroopa roheline kokkulepega seadis Euroopa Komisjon eesmärgi muuta EL tänapäevase, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus 2050. aastaks on saavutatud kestlik kliimaneutraalne ringmajandus. ELi ringmajanduse tegevuskava üks peamistest tegevussuundadest on jätkusuutliku tootepoliitika raamistiku loomine. Kestliku tootepoliitika eesmärk on muuta tooted kliimaneutraalseks, vähendada jäätmeteket, muuta tooted ressursitõhusaks ja ringmajanduseks sobivaks. Ühtlasi keskendutakse tootmisprotsesside ringsusele, et edendada väärtusahelates ja tootmisprotsessides tervikuna materjalisäästu ning suurendada ringlussevõttu tööstussektoris. Näiteks piiratakse ohtlike kemikaalide sisaldust toodetes ning toote tootmisel kasutatakse ringlussevõetud materjali. Kriitilisi tooraineid sisaldavate probleemtoodete tootmisel on eesmärgiks teisese toorme kasutamine toote tootmisel, toimimise ja vastupidavuse parameetrite kehtestamine, ohutute toodete tootmine. Toote olelusringi pikendamiseks seatakse nõudeks eemaldatavus, asendatavus ja parandatavus. Oluline on kasutada materjale, mis on ringlusse võetavad ja ei sisalda ohtlike aineid. Tooded, mis läbivad taastamise, korduskasutamise või kasutusotstarbe muutmise, peavad vastama tootenõuetele. Kestlikku ja teadlikku tootmist ning tarbimist Eestis kajastavad põhjalikumalt loodavad ringmajanduse juhendmaterjalid ja ringmajanduse valge raamat, mis valmis 2022. aastal. Vabatahtlike meetmete tööriistadeks antud valdkonnas on näiteks EMAS keskkonnajuhtimissüsteem ja erinevad sertifitseeritud ökomärgised, mis tagavad jätkusuutliku ja teadliku tootmise erinevates valdkondades. Oma tegevust ja ressursi kasutamist on võimalik

ettevõttel reguleerida, kasutades ja rakendades EMAS keskkonnajuhtimissüsteemi. Rakendades ettevõtte tegevustes ökomärgisega sertifitseeritud toodete kasutamist, on võimalik vähendada kaudselt keskkonna ressursside kasutamist reguleeritud ja kontrollitud toodete tootmisega.

Lõige 2 sätestab, millise programmi alusel toetust eraldatakse ning millist tulemust meede aitab saavutada. Toetust antakse Ühtekuuluvusfondist Eesti riigi aastate 2024–2027 eelarvestrateegia programmi keskkonnakaitse ja -kasutuse meetme „Ringmajanduse korraldamine“ tegevuse „Ressursitõhususe ja ökoinnovatsiooni edendamine“ tulemuste saavutamiseks.

Keskkonnakaitse ja -kasutuse programmi peamiseks strateegiliseks aluseks on „Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030“, millega on määratud pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjust ümbritsevale looduskeskkonnale, elurikkusele ja inimesele. Programm arvestab nii keskkonnanstrateegias, keskkonnavaldkonda puudutavates poliitika põhialustes ja muudes keskkonnateemalistes arengukavades kavandatud eesmärgi.

Programmi tegevused panustavad arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse: inimene, ühiskond, majandus, elukeskkond ja riigivalitsemine. Strateegilised alused, millele programm tugineb, on ümberkujundamisel. Programmi elluviimine panustab ka ülemaailmsete kestliku arengu 2030. aastaks seatud eesmärkide (SDG) ja „Kestliku arengu tegevuskava 2030“ täitmisel.

Eelnõukohase määruse valdkondlikud arengusuunad on seatud „Riigi jäätmekava 2023–2028“ järgi. Kinnitatud uues Jäätmekavas on määratud üldised suunad, kuhu järgnevatel aastatel jäätmemajanduses on vaja liikuda. Jäätmekava alusel suunatakse ka erinevaid toetusi ringmajanduse edendamiseks. Uues jäätmekavas pööratakse tähelepanu sellele, kui palju ja kuidas tarbitakse ning keskendutakse teadlikumale tootmisele ja tarbimisele, et tervikuna vähendada jäätmete teket ning soodustada korduskasutust. Jäätmevaldkonnas tuleb tagada jäätmete efektiivne liigiti kogumine ja ohutu ringlussevõtt ning vähendada jäätmekäitluse mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Lõike 3 kohaselt kajastatakse toetus perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide meetmete nimekirjas meetmes number 21.2.4.1 „Ringmajanduse korraldamine“ ja sekkumises nr 21.2.4.11 „Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus“. Selles sekkumises on kaks rakendusskeemi. Toetust antakse eelnõukohase määruse alusel avatud taotlusvoorus ning kahe kliimaministri käskkirja alusel. Lõike 1 juures on esitatud detailsem sekkumisega seotud info selgitus.

Lõige 4 täpsustab, et toetatavate tegevuste valimiseks kasutatavad valikukriteeriumid ja meetodid vastavad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) §-le 7.

Seirekomisjoni 31.05.2022 kinnitatud, muudetud 12.04.2023 ja 16.05.2024 „Läbivad valikukriteeriumid, mida kohaldatakse kõikidele ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava poliitikaeesmärkidele ning nende raames toetatavatele meetmetele“ punkti 3 kohaselt vastavaks tunnistatud projektid hinnatakse viie kriteeriumi järgi. Need on järgmised:

1. projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele;
2. projekti põhjendus;
3. projekti kuluefektiivsus;
4. toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia;
5. projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega.

Nimetatud nõude täitmisega seotud detailne info on loetletud eelnõu § 15 lõikes 5. Kliimaministeeriumi moodustamisega ei planeerita eraldi riiklikku keskkonna valdkondlikku arengukava (edaspidi *KEVAD*). Seirekomisjoni kinnitatud esimese valikukriteeriumi „projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega“ täitmise tagab valdkondliku arengu sihtide seadmisel vastava valdkonna strateegiline arengu dokument (nt „Riigi jäätmekava 2023–2028“) ning toetuse panustamine „Eesti 2035“ sihti. Pärast Kliimaministeeriumi moodustamist hakati koostama ministeeriumi terviklikku strateegilist vaadet, mille tulemusena moodustati kaks tulemusvaldkonda: 1) kliima, energeetika ja elurikkus; 2) elukeskkond, liikuvus ja merendus. Kliima, elurikkuse, kiirguse ja välisõhu teemad on kliima, energeetika ja elurikkuse tulemusvaldkonnas. Ringmajanduse, jäätmete, mere- ja veeteemad on elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse tulemusvaldkonnas. Ruumiandmed ja maa korralduse teemad liikusid Kliimaministeeriumi moodustamisel Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumisse. Veel ei ole otsustatud, millised uued riiklikud (valdkonnaülesed) arengukavad Kliimaministeeriumi teemasid katma hakkavad ja millal uusi riiklikke arengukavasid koostama hakatakse.

Toetuste planeerimisel ja andmisel lähtutakse valdkondliku arengu tagamisel „Eesti 2035“, riigi eelarvestrateegia 2024–2027 keskkonnakaitse ja -kasutuse programmi kooskõlast Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega (määruses on need esitatud § 4 lõigetes 3 ja 4 ning panustamist hinnatakse määruse § 15 lõike 5 punktis 5) ja rakenduskavas seatud erieesmärgi ning poliitikaeesmärgi saavutamiseks „Riigi jäätmekavast 2023–2028“ (panustamist hinnatakse määruse § 15 lõike 5 punktis 1). „Eesti 2035“ koostamisse kaasati laiem avalikkus arvamusrännaku vormis, kus kõigil huvilistel oli võimalus üleriigilise strateegia kujundamisel kaasa rääkida. Lisaks tutvustati plaanitavaid rakenduskava kohaseid sekkumisi 2022. aasta sügisel suuremates linnades üle Eesti.

Lõige 5 annab teada, et kehtestatava määruse alusel ei toetata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058 artiklis 7 nimetatud tegevusi. Toetust makstakse Ühtekuuluvusfondist, arvestades eelnimetatud artiklis sätestatud.

Paragrahvi 2 punktides 1–27 täpsustatakse terminid määruse tähenduses, et oleks võimalik sätestada ja piiritleda rahastatavad tegevused, nende prioriteetsus ning projekti panus meetme eesmärkidesse.

Punktis 1 selgitatakse, et abikõlbliku kulu aluseks olev tegevus peab olema tehtud ja kuludokument koostatud abikõlblikkuse perioodil ning olema vajalik ja mõistlik. Kulu aluseks olev tegevus peab olema kooskõlas kehtiva õigusega, eelkõige ühendmääruse ja eelnõukohase määrusega.

Punktis 6 määratletud innovatsioon on uute ideede ja teadmiste kasutamine uudsete lahenduste rakendamiseks, mis tähendab toodete ja teenuste väljatöötamist ning uuendamist (tooteinnovatsioon), vastavate turgude hõivamist ja laiendamist (turuinovatsioon), uute tootmis-, tarne- ja müügimeetodite loomist ning juurutamist (protsessiinnovatsioon), uuendusi juhtimises ja töökorralduses (organisatsiooniinnovatsioon) ning tööttingimuste ja personali oskuste arendamist (personaliinnovatsioon).

Punktis 7 nimetatud kliimakindluse tagamist hinnatakse ning asjakohane analüüs esitatakse vajaduse korral koos taotlusega. Taristu kliimakindluse tagamise hindamisel tuleb lähtuda ühendmääruse lisa 3 B osast.

Taristuinvesteeringute puhul, mille kestvus on vähemalt viis aastat, tuleb taotlusele lisada kliimakindluse tagamise hinnang rakendusüksuse kehtestatud vormil, mis arvestab ühendmääruse § 40 lõige 2¹ lisa 3 B osa. Taristu on näiteks hooned, võrgutaristu (nt elektrivõrgud, veetaristu), jäätmekäitlussüsteemid, muud materiaalsed varad. Taristuprojektid, mille puhul on vaja tagada kliimakindlus, hõlmavad uue taristu rajamist või olemasoleva taristu terviklikku uuendamist või laiendamist. Taristuprojektide korral on vaja arvestada

energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, mis tähendab, et taristuprojektid peavad suurendama energiatõhusust, et seeläbi kokku hoida energiakulu ning toetada kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamist. Taristu tähendab nii uut taristut kui ka olemasoleva taristu uuendamist, ajakohastamist ja laiendamist.

Punktis 12 on toodud termin *ökodisain ja ringdisain*. Näiteks on toote disainimisel arvesse võetud olusringi hinnangut, üldist mõju keskkonnale ja eseme võimalikku korduskasutust/ümbertöötamist).

Punktis 13 määratletud ressursi termin katab tootmises kõiki kaupade ja teenuste valmistamiseks vajalikke tootmistegureid, sh toore, energia, vesi, jäätmed.

Punktis 14 täpsustatakse ressursitootlikkuse terminit. Ressursitootlikkus on sisemajanduse koguprodukti (SKP, referentsaasta 2015) ja kodumaise materjalitarbimise (DMC) suhe. DMC tähendab kõiki Eestis tarbitud tahkeid, vedelaid ja gaasilisi materjale, millel on majanduslik väärtus ja mida kasutatakse tootmise ja tarbimise protsessis. Sõna „kodumaine“ tähistab materjali, mis Eestis tarbiti, st nii kodumaisest keskkonnast ammutatud kui ka imporditud materjali, samas kui eksporditud materjal on välja arvatud.

Paragrahvi 3 lõigetes 1–11 reguleeritakse riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmist. Riigiabi antakse selles meetmes komisjoni määruse 651/2014 (EL) (edaspidi *ÜGEM*) artiklite 14, 29, 38 ja 47 alusel.

ÜGEM artikli 14 keskseim nõue on, et tegemist peab olema investeeringuga materiaalsesse või mittemateriaalsesse varasse ja investeering peab vastama alginvesteeringu mõistele ÜGEM artikli 2 punktis 49. Alginvesteeringu liigid on tootmisvõimsuse suurendamine, toodangu mitmekesistamine, tootmise täielik ümberkorraldamine, uue ettevõtte rajamine. Suurettevõtja puhul rahastatakse ainult uue ettevõtte rajamist, nagu see on kirjas artikli 2 punktis 51.

ÜGEM artikli 29 alusel saab toetada protsessi- ja organisatsiooniinnovatsiooni. Peamiseks tingimuseks on vastavus protsessiinnovatsiooni mõistele artikli 2 punktis 97. Suurettevõtjate toetamisele on lisapiirangud artikli 29 lõikes 2 ja abikõlblikud tegevused loetletud lõikes 3.

ÜGEM artikli 38 puhul saab anda investeeringuteks ettenähtud abi, mis võimaldab ettevõtjatel saavutada suuremat energiatõhusust. Energiatõhususe mõiste tuleneb artikli 2 punktist 103. Olulisim piirang on lisaks see, et abikõlblikud kulud on täiendavad investeerimiskulud, mis on vajalikud suurema energiatõhususe saavutamiseks. Need määratakse kindlaks, võrreldes investeeringukuludid abi puudumise korral tekkivate alternatiivse stsenaariumi kuludega artikli 38 lõikes 3 nimetatud metoodika järgi. Fossiilkütuseid, sh maagaasi, ei tohi rahastatavates seadmetes kasutada. Abi ei tohi anda vastavuse saavutamiseks juba vastu võetud Euroopa Liidu normatiivide täitmiseks.

ÜGEM artikli 47 alusel saab anda investeeringuabi ringmajandusele üleminekuks artikli 47 lõike 2 punktide b kuni d järgi. Lõigetes 3–7 on arvukalt lisapiiranguid. Jäätmetest energia tootmist ei rahastata. Abi ei tohi soodustada jäätmeteket ega suurendada ressursikasutust. Abikõlblikud kulud on täiendavad investeerimiskulud, mis määratakse kindlaks, võrreldes projekti investeeringu kogukuludid vähem keskkonnasõbraliku projekti või tegevuse kuludega. Ei tohi rahastada liidus kasumlikuks juurdunud kaubandustavaks saanud investeeringuid. Ei tohi rahastada investeeringut, mis tehakse liidu normatiivide täitmiseks.

Paragrahvi 4 lõiked 1 ja 2 sätestavad toetuse andmise eesmärgi ning toetuse oodatavad tulemused.

Toetuse andmise vajadus tuleneb eelkõige Eesti erinevate piirkondade ja osapoolte erinevast võimest ringmajandust arendada. Eestis on suuremates omavalitsustes ning asulates ellu viidud

mitmeid ringmajandust tarbijale lähemale toovaid projekte, kuid kõikidel piirkondadel ei ole olnud võimalust seda teha. Selle parandamiseks on vaja teha investeringuid kogukondlikesse algatustesse, mis panustaksid esmase toorme kasutamise vähendamisse ning tooksid rohetechnoloogiad tarbijale lähemale ka näiteks hajaasustuspriirkondades. Teisese tooraine osakaalu on vaja suurendada, luues ringmajanduse koostööprojekte tööstussümbioosis, kasutades ühe ettevõtte tootmisprotsessis tekkivaid tootmisjääke, sh kõrvalsaaduseid, teise ettevõtte tootmisprotsessi sisendina.

Ringmajanduse tootmismudelite arendamine võimaldab vähendada toorme hankimise vajadust ning sellega seotud kahjusid tulevikus, samuti tööstussümbioosi kaudu juba tekkinud kahjude likvideerimist ning toormeallikate taastamist. Sekkumised aitavad muuhulgas parandada regionaalset ja tööstusparkide arengut. Sekkumised aitavad piirkondadel olla ettevõtjatele ja elanikele atraktiivsemad. Lisaks on ressursi tõhusamal kasutamisel oluline mõju kasvuhoonegaaside heite vähendamisele, et aidata kaasa kliimanetraalsele majandusele, vastupidavusele ja kliimamuutustega kohanemisele. Eesmärk on muuhulgas ka motiveerida taotlejaid kasutama ringmajanduse lahendusi regioonides ja sektorites, kus veel ei ole ringmajandus juurdunud, ning panna taotlejaid välja töötama ja rakendama uudseid ringmajanduse lahendusi, mis suurendaksid koostööd erinevate osapoolte vahel. Toetuse andmise eesmärk on aidata kaasa ringmajandavale ühiskonnale, ressursitõhusale majandusele üleminekule ja kliimamuutustega kohanemisele ning seejuures osapoolte teadlikkuse suurendamisele. Sealjuures tuleb ringmajanduse lahenduste väljatöötamisel haavatavamate elanikkonnarühmade (nt eakad, erivajadusega inimesed) eripäraga arvestada ning tagada neile juurdepääs loodavatele lahendustele ja teenustele.

Üleminek ringmajandusele on konkurentsivõime suurendamise ja üleilmsete suundumuste vältimatu eeltingimus. Kavandatud meetmed on kooskõlas 2020. aasta riigiaruandega suunatud järgmistele teemadele: 1) olulised investeerimisvajadused ringmajanduses, 2) väike ressursitootlikkus ning 3) suur kodumaine materjalitarbimine ja jäätmeteke pärssivad konkurentsivõimet.

„Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030“ (REKK) käsitleb vajadust vältida ja vähendada jäätmeteket ning töötada välja keskkonnahoidliku tehnoloogia investeerimisprogramm. Sekkumiste aluseks on eesmärk minna 2050. aastaks üle ressursitõhusale kliimanetraalsele ringmajandusele ning ELi uus ringmajanduse tegevuskava ja tööstusstrateegia. Toetatav tegevus aitab saavutada ELi ringmajanduse tegevuskava eesmärki kiirendada majanduse ümberkorraldamiseks tehtavaid muudatusi, mis on ette nähtud Euroopa rohelise kokkuleppega.

Lõigetes 3 ja 4 kirjeldatakse eraldi toetatavate tegevuste arvestamist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklis 9 nimetatud horisontaalsete põhimõtetega ja panustamist Riigikogu otsuse „Riigi pikaajalise arengu strateegia „Eesti 2035“ heakskiitmine“ aluspõhimõtete hoidmisesse. Tuuakse välja „Eesti 2035“ siht ja näitajad, millesse määruuses kirjeldatud toetatavad tegevused panustavad.

Toetatavad tegevused peavad panustama „Eesti 2035“ sihti „Majandus – Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“. Eesmärk on uuendusmeelne ja teadmispõhine Eesti majandus, kasutades uusi tehnoloogiaid ja ärimudeleid ning paindlikke töövorme. Võimalus on luua soodsad tingimused ettevõtluse teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks, teadlased ja ettevõtted saavad teha omavahel koostööd. Eesti majanduskeskkonna suund on, et see kutsuks töötama, ettevõtteid asutama või siitkaudu virtuaalselt äri ajama, investeerima, looma ja katsetama uusi lahendusi, millest on kasu ühiskonnale laiemalt.

„Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmist ja sihi „Majandus - Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ saavutamisele kaasa aitamist võrdsete võimaluste, ligipääsetavuse, regionaalse arengu ning keskkonna- ja kliimaeesmärgede toetaval moel hinnatakse toetuse andmisel järgmiste näitajatega: „Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest“, „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“, „Ligipääsetavuse näitaja“ ning „Keskkonnatrendide indeks“, „Ringleva materjali määr“ ja „Tööjõu tootlikkus“.

Võrdsed võimalused tagatakse sellega, et ringmajanduslahenduste loomisel arvestatakse erinevate ühiskonnarühmade (nt vanemaealised, eri rahvusest või erivajadusega inimesed) vajaduste ja eripäraga ringmajanduse lahenduste väljatöötamisel ja teenuste pakkumisel (nt juurdepääsu tagamine teenuspunktile, teenuste hinnakujundus jms). Toetatavad tegevused panustavad näitajasse „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“.

Soolise võrdõiguslikkuse tagamine on eelnõukohase määruse alusel väga kaudne. Võrdsed võimalused on saada toetust ettevõtluse ja innovatsiooniga tegelemiseks nii naistel kui ka meestel. Toetatavad tegevused ei panusta selle suuna näitajasse.

Ligipääsetavus tagatakse määruse § 19 lõikes 6 sätestatud nõude abil. Toetuse saaja on kohustatud tagama ligipääsetavuse liikumis-, nägemis-, kuulmis- ja intellektipuudega inimestele kõikides avalikkusele suunatud toodetes, teenustes ja tegevustes, sealhulgas info ja kommunikatsioon ning loodavad objektid ja teenused. Näiteks tuleb arvestada parandus- ja korduskasutuskeskuste jms paikade füüsilist ligipääsetavust, et puuduksid rasked sissepääsud ja takistustega teekonnad. Info ja kommunikatsiooni puhul on muuhulgas oluline arvestada sihtrühma eripära ning suhelda nii, et vajalik info jõuab kõikideni, kes on asjasse puutuvad. Panust ligipääsetavuse tagamisele hinnatakse näitaja „Ligipääsetavus“ abil.

Regionaalarengu toetamiseks suunatakse vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest toetusteks tootmisüksustesse väljaspoole Tallinna ja Tartu regioone.

Teemasse panustamist hinnatakse näitajaga „Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest“. Selle näitaja poolest on kõige halvemas seisus Hiiumaa, Põlvamaa, Valgamaa ja Võrumaa, jäädes 32 ja 35% vahele. Samas kui Harjumaal on see näitaja 121% ja Tartumaal 80%. Meetmeid rakendades tuleb püüelda selle poole, et regionaalsed erinevused väheneksid. Osad toetused suunatakse ka Harjumaale, need projektid sellesse näitajasse ei panusta.

Kliima ja keskkonnahoid on väga tähtis, sest toetatavad tegevused panustavad ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamisse. Toetuse andmise eesmärk on rakendada Eestis ringmajanduse põhimõtteid erinevatel tasanditel. Info sihi ja näitaja kohta kantakse struktuuritoetuste registrisse (SFOSi).

Projekt panustab „Eesti 2035“ näitajasse „Keskkonnatrendide indeks“ ja „Säästva arengu riikliku strateegia“ näitajasse „Ringleva materjali määr“. Näitaja on ka valitsuse tegevusprogrammi mõõdik. Näitab ringselt kasutatud materjali osatähtsust kogu materjalikasutuses. Panustatakse ka „Säästva arengu riikliku strateegia“ näitajasse „Tööjõu tootlikkus“ (tööjõu tootlikkus ELi võrdluses). Tootlikkus suhtena Euroopa Liidu keskmisest hõivatu kohta näitab SKPd töötaja kohta võrdluses Euroopa Liidu keskmisega. Keskkonnatrendide indeks näitab paranevate keskkonnatrendide osatähtsust Eesti säästva arengu keskkonnavaldkonna näitajates.

Info näitajate kohta kantakse struktuuritoetuste registrisse (SFOS).

Toetuse eraldamine ei lähe vastuollu ELi põhiõiguste harta nõuetega, sh on see kooskõlas põhiõiguste harta jaotisega „Võrdsus“ (artiklid 20–26).

Lõigetes 5 ja 6 kirjeldatakse rakenduskava väljundnäitajasse ja rakenduskava tulemusnäitajatesse panustamist tabelis 1 ja 2 esitatud andmete järgi. Näitajate sisu ja aruandluse tingimusi kirjeldatakse perioodi 2021–2027 näitajate metoodikas.

Tabel 1. Meetme nimekirja väljundnäitaja

Perioodi 2021–2027 rakenduskava väljundnäitaja nimetus ja mõõtühik	Algtase ja aasta	2024 vahesihhtase	2029 sihttase	Selgitav teave
Ringmajanduses toetatavad ettevõtjad (ettevõtjad)	Ei kohaldu	0	10	Rahalist toetust saanud unikaalsete ettevõtjate arv. Näitajasse arvestatakse kõiki ettevõtjaid konkurentsiseaduse järgi, kes saavad rahalist toetust PO2 erieesmärk (vi) tasandil. Ettevõtjad registreeritakse projektide tasandil ja sisestatakse SFOSi. Ettevõtja selle näitaja tähenduses on äriühing, füüsilisest isikust ettevõtja või muu majandus- või kutsetegevuses osalev isik või juriidiliseks isikuks mitteolev ühendus või ettevõtja huvides tegutsev isik. Kui riik, kohaliku omavalitsuse üksus, avalik-õiguslik juriidiline isik või muu haldusülesandeid täitev isik osaleb kaubaturul, loetakse teda selle näitaja arvestamisel ettevõtjaks. Saavutustaset raporteeritakse pärast projekti tegevuste lõpetamist lõpparuandega.

Esimeses taotlusvoorus on plaanitud anda toetuse eelarvena 2 000 000 eurot. Kuna projektid saavad olla kogumaksumusega 200 000 eurot ning toetuste osakaal oleneb taotlejast, siis esimeses taotlusvoorus on toetus suunatud 10 ettevõtjale. Kuna tegu on uue sekkumisega, siis peale esimest taotlusvooru analüüsime tulemused läbi ja otsustame, kuidas selle toetusskeemiga edasi liikuda.

Tabel 2. Rakenduskava tulemusnäitajad

Perioodi 2021–2027 rakenduskava tulemusnäitaja nimetus ja mõõtühik, kood	Algtase	Aasta	2024 vahesihhtase	2029 siht-tase	Selgitav teave

Toorainena kasutatud jäätmed (tonni aastas), kood RCR48	0	2021	ei kohaldu	400	Toetatud projekti tulemusel toorainena kasutusele võetav jäätmete aastane kogus tonnides. Saavutustaset raporteeritakse üks aasta pärast projekti lõppemist tegelikele mõõdetud andmetele tuginedes. Arvutusmetoodika on KIK veebilehel.
Esmase toorme sääst projektidega (tonni aastas)	0	2021	ei kohaldu	500	Toetatud projekti tulemusel tekkiva esmase toorme sääst ühe aasta kohta. Saavutustaset raporteeritakse üks aasta pärast projekti lõppemist tegelikele mõõdetud andmetele tuginedes. Arvutusmetoodika on KIK veebilehel.

Arvestatakse, et Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027 on programmi raha (EL) esialgne jaotus sekkumise valdkonna 071 (ringlussevõetud materjalide toormena kasutamise soodustamine) järgi. Kõik projektid peavad panustama rakenduskava väljundnäitajasse ning vähemalt ühte rakenduskava tulemusnäitajasse.

Toetuse andmine panustab olenevalt toetatavast tegevusest rakenduskava tulemusnäitaja saavutamisse, milleks on esmase toorme sääst või ka toorainena kasutatavad jäätmed.

Esmase toorme säästu näitajasse peavad panustama järgmised toetatavad tegevused:

- 1) tööstussümbioosi lahenduste rakendamine;
- 2) ringmajanduse ärimudelite rakendamine.

Toorainena kasutatavate jäätmete näitajasse peavad panustama järgmised toetatavad tegevused:

- 1) tööstussümbioosi lahenduste rakendamine;
- 2) ringmajanduse ärimudelite rakendamine.

Lõikes 7 tuuakse välja, et toetuse andmisel on projekti täiendav spetsiifiline näitaja eelnõu § 6 lõikes 2 nimetatud toetatav tegevus ja selle arv ning summa.

Paragrahvi 5 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse määruse rakendusüksus ja -asutus. Rakendusüksus on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus ning rakendusasutus Kliimaministeerium.

Eelnõu 2. peatükis sätestatakse toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse tegevused, mida meetme raames toetatakse

Lõikes 1 tuuakse välja, millele peab toetust saav projekt panustama.

Lõikes 2 sätestatakse tegevused, mida toetatakse. Toetust antakse ringmajanduse tootmis- ja tarbimismudelite rakendamiseks vajalike tegevuste elluviimiseks. Toetatakse terviklikke lahendusi, millega võetakse kasutusele ringmajanduse süsteem, tehnoloogia või koostöömudel. Lahendused võivad hõlmata nii teenus-, tootmis- kui ka tarneahelate tõhustamist, aga ka kogukondlikke projekte kohaliku probleemi lahendamiseks.

Rakenduskava järgi seatakse suurem rõhuasetus tarbijale ning soodustatakse ringmajandusmudeleid, mis toetavad kestlikuma tootepoliitika rakendamist. Sihtrühmad on

näiteks korduskasutusettevõtted ning ka ettevõtjad, kes pakuvad toodet teenusena, edenevad jagamismajandust või rakendavad uudseid biomajandusel põhinevaid lahendusi. Samuti on oluline, et rohkem ettevõtteid järgiksid kõrgeid keskkonnastandardeid, seetõttu on abikõlblike kuludena võimalik rakendada ka vabatahtlikke keskkonnameetmeid, sh keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamist ja ökomärgiseid. Samuti on vaja suurendada teiste toorainete osakaalu, luues ringmajanduse koostööprojekte, et rakendada tõhusamalt ettevõtjatevahelist koostööd ning tööstussümbioosi. Ringmajanduse tootmismudelite arendamine võimaldab vähendada toorme hankimise vajadust ning sellega seotud kahjusid tulevikus.

Toetust antakse ringmajanduse tootmis- ja tarbimismudelite rakendamiseks vajalike tegevuste elluviimiseks, nagu:

- 1) tööstussümbioosi lahenduste rakendamine;
- 2) ringmajanduse ärimudelite rakendamine:
 - jagamismajanduse lahenduste kasutuselevõtt ja arendamine;
 - toodete tootmiselt teenuse pakkumisele üleminek;
 - ringbiomajanduse lahenduste rakendamine;
 - paranduskeskuste loomine ja arendamine.

Toetuse andmine panustab olenevalt toetatavast tegevusest rakenduskava tulemusnäitaja saavutamisse, milleks on esmase toorme sääst või toorainena kasutatavad jäätmed.

Toetust antakse näiteks järgmisteks tegevusteks:

1) tööstussümbioosi lahenduste rakendamine (punkt 1). Tööstussümbioos kujutab endast kohalikku partnerlust, kus partnerid jagavad ja korduskasutavad ressursse, et luua väärtust ning pikendada ressursside eluiga. Selle eesmärk on luua materjalide ahel, kus kadusid ja jäätmeid tekib minimaalselt. Tööstussümbioosi (ingl k *industrial symbiosis*) eesmärk on kinnise tootmistsükli saavutamine, kus ühe ettevõtte või tootmisüksuse ülejäägid, heitsoojuse ja muud ülejäägid kasutab ehk tasakaalustab ära teine ettevõtte või ettevõtte mõni teine tootmisüksus. Tööstussümbioosi liigid on materjalide, energia, veekasutuse, tehnoloogiline, logistiline ja sotsiaalne sümbioos, millest viimane keskendub ettevõtte ja kogukonna vahelistele koostöövõimalustele, nt kohaliku ressursikasutuse arendamine.

2) toetatakse selliste ringmajanduse ärimudelite rakendamist (punkt 2), mis aitavad vähendada kasutatavate toodete, materjalide, kemikaalide koguseid või väärindavad kasutusel olevaid materjale, sh jagamismajanduse lahenduste arendamine, loomine ning olemasolevate teenuste laiendamine. Näiteks raamatukogudes lisaks raamatute laenutamisele toimuks ka muude kodumajapidamistes vajalike vahendite laenutamine või transpordivahendite jagamisvõimaluse loomine asukohtadesse, kus seda varem olnud ei ole, või muud sarnased tegevused. Samuti toetatakse toote tootmiselt teenuse pakkumisele üleminekut tootmisettevõtetes, sh parandus- või hooldamisvõimaluse pakkumine ning selleks vajalike investeeringute tegemine, aga ka ringbiomajanduse lahenduste rakendamine. Ringbiomajandusel on potentsiaali toota väärtuslikke kemikaale, kavandada uuenduslikke puittooteid ja biotooraineid ning tervislikke ja kestlikke toidusüsteeme. Ringbiomajanduse lahendustena toetatakse tegevusi, mis annavad lisaväärtuse biotoorainele, mis muidu oleks muutunud jäätmeteks (näiteks lambavill, puiduhake, vetikad vms). Toetatavad on parandustöökodade loomine ja arendamine, sh lahendused, kus enne toote äraviskamist saaks kasutaja toodet ise parandada, et pikeneks toote eluiga. Leitakse lahendusi parandustöökodade loomiseks või laiendamiseks uutesse asukohtadesse või lisatakse olemasolevatele uudseid tehnoloogiaid ja võimalusi. Parandustöökodade abil on võimalik pikendada toodete kasutusperioodi või uuendada toodet selliselt, et seda on võimalik uuel otstarbel kasutada ning sellega väheneb jäätmete ke. Toetatakse parandustöökodades uudsete teenuste katsetamist. Toetust ei anta tegevusteks, mida toetatakse

määrusest „Jäätmetekke ja pakendamise vältimise ja vähendamise ning korduskasutuse edendamiseks toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“, st tegevused, mis vähendavad ja väldivad toidujäätmete teket, parandavad pakendite ringlussevõetavust ja ringlusse võetud materjalide kasutamist pakendite tootmiseks, loovad ja laiendavad korduskasutuspakendite kasutamist.

Lisaks selgitatakse lõikes 3, et toetust ei anta tegevusele, mis on tehtud enne taotluse esitamist. Projekti raames võib teha enne ära eeltööd, nt projekteerimine jms, mis ei ole projekti abikõlbliku kogumaksumuse osa.

Lõikes 4 kirjeldatakse, kuidas toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega. Seda põhimõtet tuleb tõlgendada taksonoomiamääruse (852/2020) artikli 17 tähenduses. Selle kohaselt on investeering jätkusuutlik vaid juhul, kui see ei kahjusta oluliselt (ingl *do no significant harm* ehk DNSH) ühtegi kõnealuses määruses sätestatud keskkonnaeesmärki. Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsi tegi Rahandusministeeriumi tellimusel Hendrikson & Ko. Analüüs tõi välja, et rakenduskavas planeeritud meetmed on kooskõlas DNSH põhimõttega.

Taksonoomiamääruse artiklis 17 on määratletud, mida tähendab keskkonnaeesmärkide oluline kahjustamine. Selleks, et määrus vastaks „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele, ei tohi toetatav tegevus kahjustada järgmisi keskkonnaeesmärke:

1) *kliimamuutuste leevendamine*: tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutuste leevendamist, kui see põhjustab olulist kasvuhoonegaaside heidet. Toetatavad tegevused ei tekita eeldatavalt kahju hinnatavale eesmärgile, neil puudub negatiivne mõju kliimamuutuste leevendamisele, pigem on mõju positiivne. Väiksemast ressursivajadusest tingituna väheneb vajadus toota uusi materjale, mille tootmisega kaasneks kasvuhoonegaaside heide;

2) *kliimamuutustega kohanemine*: tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutustega kohanemist, kui see põhjustab praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele. Määruse alusel toetatavatel tegevustel puudub otsene mõju kliimamuutustega kohanemisele. Kaudne mõju seisneb selles, et väiksema ressursivajadusega väheneb mõju keskkonnale ja sellest tingituna ka võimalik mõju kliimamuutuste tekkele;

3) *vee- ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse*: tegevus kahjustab oluliselt vee- ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui see kahjustab veekogude, sh pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või mereala head keskkonnaseisundit. Määruse raames toetatavad tegevused ei kahjusta seda eesmärki, pigem positiivne mõju, sest tänu ringmajandusele väheneb ka veekasutus;

4) *ringmajandus, sh jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlussevõtt*: tegevus kahjustab oluliselt ringmajandust (sh jäätmetekke vältimist ja jäätmete ringlussevõttu), kui see põhjustab olulist ebatõhusust materjalide kasutamisel või loodusvarade otsesel või kaudsel kasutamisel või suurendab oluliselt jäätmete teket, põletamist või kõrvaldamist või kui jäätmete pikaajaline kõrvaldamine võib oluliselt ja pikaajaliselt kahjustada keskkonda. Määruse tegevustel on positiivne keskkonnamõju. Oma tootmisjääkide kasutamisega väheneb vajadus uute ressursside järele ning ressursse kasutatakse säästlikkumalt ning väheneb jäätmete teke;

5) *saastuse vältimine ja tõrje*: määruse raames toetatavad tegevused ei kahjusta seda eesmärki. Tegevus kahjustab oluliselt saastuse vältimist ja tõrjet, kui see suurendab märkimisväärselt saasteainete heidet õhku, vette või pinnasesse. Ringmajanduse rakendamisel väheneb reostuse oht, kuna suurem osa ressursist kasutatakse tootmiseks ning jäätmeid tekib vähem. Oma tootmisjääkide kasutusega väheneb samuti jäätmete teke ja sellest tingitud võimalik reostus;

6) *elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine*: tegevus kahjustab oluliselt elurikkuse ja ökosüsteemide kaitset ja taastamist, kui see kahjustab märkimisväärselt ökosüsteemide head

seisundit ja vastupidavust või kahjustab elupaikade ja liikide, sh liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust. Määruse raames toetatavatel tegevustel on kaudne positiivne mõju. Tänu ringmajanduse rakendamisele väheneb uue ressursi hankimise vajadus ja seega mõju keskkonnale.

Eespool nimetatud analüüsi tulemusena kinnitatakse, et toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega. Kliimaministeerium tegi analüüsi ise ning võttis aluseks ka perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava „ei kahjusta oluliselt“ analüüsi.

Lõikes 5 tuuakse välja, et toetatakse vaid sellist taristuinvesteeringut, mille puhul on tagatud kliimakindlus. Tingimus kehtib taristule, mille kestvus on vähemalt viis aastat.

Paragrahv 7 sätestatakse abikõlblikud kulud.

Lõikes 1 sätestatakse, et kulu on abikõlblik, kui see on kooskõlas ühendmääruses ja määruhes sätestatud tingimustega ja taotluse rahuldamise otsusega. Kui projekti kogumaksumus on kuni 200 000 eurot, käsitatakse toetust kindlasummalise maksena ning taotluse rahuldamise otsuses määratakse projekti tulemus ja toetussumma ühendmääruse § 20 lõike 1 punkti 1 kohaselt. Kindlasummalise makse korral on toetussumma määramise aluseks taotlusekohase projekti kogumaksumus, mis on selgunud määruhes § 11 lõike 2 punkti 8 järgi.

Lõikes 2 loetletakse toetuse andmise eesmärgi panustavaid abikõlblikke kulusid, mis on seotud konkreetsete tegevustega. Abikõlblik on kliimakindluse analüüsi koostamine. Kliimakindluse tagamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades samas, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja projekti tegevustest põhjustatud kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2050. aastaks saavutatava kliimanetraalsuse eesmärgiga. Kliimakindluse tagamiseks tehakse kliimakindluse hindamine ning analüüs esitatakse koos taotlusega. Taristu kliimakindluse tagamise hindamisel tuleb lähtuda ühendmääruse lisa 3 B osast.

Abikõlblikuks loetakse ka toetatava tegevuse juurde kuuluvat vabatahtlikke keskkonnameetmete kasutuselevõttu, näiteks keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine ja registreerimine, sh keskkonnajuhtimissüsteemist tulenev keskkonnategevuse edasine parandamine, mis vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1221/2009 organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS) ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 761/2001 ning komisjoni otsused 2001/681/EÜ ja 2006/193/EÜ (ELT L 342, 22.12.2009, lk 1–45), ning Euroopa Liidu ökomärgise taotlemine vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 66/2010 ELi ökomärgise kohta (ELT L 27, 30.1.2010, lk 1–19) ja ka toote olulusringi hindamisele, mis võimaldaks tootjal teha otsuseid ringmajanduse ärimudelile üleminekuks.

Lõikes 3 loetletakse kulud, mis ei ole abikõlblikud.

Paragrahvi 8 lõigetes 1 kuni 3 käsitletakse täpsemalt meetme raames toetatavate tegevuste abikõlblikkuse perioodi. Lõikes 3 nimetatud tingimus „projekti tegevustega peab alustama toetuse rahuldamise otsusest kuue kuu jooksul“, tähendab seda, et tegevuste alustamiseks on näiteks välja kuulutatud hange või on sõlmitud projekti tegevuste elluviimiseks asjakohane leping töövõtjaga.

Paragrahvi 9 lõigetes 1–12 sätestatakse määruhes antava taotlusvooru eelarve detailid, toetuse piirsumma ja osakaal. Seejuures tuleb vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest suunata toetusteks tegevuskohtades ja tootmisüksustes väljaspool Tallinna ja Tartu regioone.

Lõikes 12 sätestatakse toetuse määr ja osakaal kohalikele omavalitsustele. Toetuse määr on kuni 70%. Toetuse osakaal on määruse lisa järgi 40–70 protsenti projekti abikõlblikest kuludest. Tegemist on maksimaalse toetuse osakaaluga, millele vastavalt tuleb taotlejal planeerida minimaalne omafinantseeringu osakaal ja vahendid eelarves. Määruse lisas määratakse toetuse maksimaalne osakaal eraldi igale kohaliku omavalitsuse üksusele. Kohaliku omavalitsuse üksuste individuaalse toetuse määra leidmisel kasutatakse põhimõtet, mille kohaselt kohaliku omavalitsuse üksuste jagamisel toetusmäära vahemikus 40–70% kasutatakse valemit, mille järgi jagatakse kohaliku omavalitsuse tulud Eesti keskmisega. Aluseks on võetud regionaal- ja põllumajanduseministri 07.08.2023 kirjas nr 1.4- 2/1642-1 soovitatud toetusmäärade kasutamine kohalike omavalitsuste (edaspidi *KOV*) puhul. Määruse väljatöötamisel tehti analüüs ja võeti arvesse riigihalduse ministri 08.12.2020 määruse nr 49 „Kohaliku omavalitsuse üksustele liginullenergiahoonete ehitamiseks antava toetuse kasutamise tingimused ja kord“ alusel antavate toetuste osakaalud. Nende kujunemise detailid on esitatud samas määruuses ja kohalduvad ka kehtestatavale määruusele. Regionaalne diferentseerimine tagab toetuse andmise vastavuses kohaliku omavalitsuse suutlikkusele ise projekti panustada.

Tegevust toetatakse meetmest „Ringmajanduse korraldamine“.

Meede	Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	ELi toetuse eelarve	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduse korraldamine	Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus; tööstus- ja teenindussektori, sh energia- ja ressursitõhususe suurendamine ja auditite toetamine; jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine; jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine; ringlussevõtu võime suurendamine ja ohutu materjaliringluse tagamine.	111 028 963,0	2 122 758	118 500 000	231 651 721

Rakenduskavaga kooskõlas oleva sekkumise number on 21.2.4.11, rahastatud tegevuste detailne hinnanguline jagunemine on lisatud allpool tabelis 3. Toetuse kasutamise vajalik protsent oleks määruse alusel 50%. ELi toetusest on planeeritud kasutada reaalselt 9 miljonit eurot, kogumaksumus 14 294 117 eurot.

Tabel 3. Sekkumise nr 21.2.4.11 eelarve kasutamise plaan

Rakenduskavaga kooskõlas olev sekkumine	ELi toetuse eelarve	ELi toetuse osakaal	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus (sekkumise number on 21.2.4.11).	9 000 000	63%	794 117	4 500 000	14 294 117
a) TAT käskkiri teavituskoolitus	2 850 000	85%	502 941	0	3 352 941
b) TAT käskkiri, pärandmõjud (toorme allikate taastamine)	1 650 000	85%	291 176	0	1 941 176
c) TAT määrus, avatud taotlemine	4 500 000	50%	0	4 500 000	9 000 000

Meetme nimekirjas on ringmajanduse korraldamisel Euroopa Liidu toetuse ELi toetuse protsent on arvestuslikult 47,9292631352473 ning omafinantseeringu protsent on 52,0707368647527. Kuna toetuse andmisel tuleb arvestada riigiabiaga, siis omafinantseeringu panus muutub.

Kliimaministeeriumi struktuuritoetuste ringmajanduse korraldamise osa eelarve jaotuse vajadus on järgmine.

Tabel 4. Ringmajanduse korraldamise eelarve jaotus sekkumiste lõikes.

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	ELi toetuse eelarve	ELi toetuse osakaal	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus	9 000 000	63%	794 117	4 500 000	14 294 117

(sekkumise number on 21.2.4.11).					
a) TAT käskkiri, teavitus/koolitus	850 000	85%	150 000	0	1 000 000
Lisaraha	2 000 000	85%	352 941	0	2 352 941
b) TAT käskkiri, pärandmõjud (toormeallikate taastamine)	650 000	85%	114 706	0	764 706
Lisaraha	1 000 000	85%	176 470	0	1 176 470
c) TAT määrus, avatud taotlemine	4 500 000	50%	0	4 500 000	9 000 000
Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe suurendamine ja auditite toetamine:	34 500 000	33,33%	0	69 000 000	103 500 000
a) TAT määrus – audit	1 000 000	33,33%	0	2 000 000	3 000 000
b) TAT määrus – investering	33 500 000	33,33%	0	67 000 000	100 500 000
Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine (määrus)	10 000 000	50%	0	10 000 000	20 000 000
Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine	35 528 963	69%	975 699	15 000 000	51 504 662
a) TAT käskkiri (riigi poolt vajaliku taristu arendamine)	740 769	47,93%	804 778	0	1 545 547
b) TAT – avatud taotlemine	34 788 194	70%	170 921	15 000 000	49 959 116
Ringlussevõtu võime suurendamine ja ohutu materjaliringluse tagamine (avatud taotlemine, määrus)	22 000 000	52%	352942	20 000 000	42 352 942

Eelnõu 3. peatükis sätestatakse nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele.

Paragrahvi 10 lõike 1 punktides 1–6 sätestatakse nõuded taotlejale ja partnerile. Taotleja ja partner saab olla kohalik omavalitsus, kohalike omavalitsuste liit või KOVi hallatav asutus, äriühing, mittetulundusühing või sihtasutus. Partner on vastavalt ÜSS2021_2027 § 2 punktis 5 toodud tähenduses. Partner – isik, asutus või rahvusvaheline organisatsioon, kes osaleb projekti tegevustes ja kelle tegevusi rahastatakse toetusest;

Lisaks võib toetust saada maakondlik arendusorganisatsioon, mille all mõeldakse kohaliku omavalitsuse üksust või nende ühisasutust või omavalitsuste või omavalitsuste liidu asutatud mittetulundusühingut või sihtasutust, millele maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste volikogud on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 61 lõike 2 või 3 alusel teinud ülesandeks maakonna arengu kavandamise. Senine parim teadmine näitab, et määruse § 6 lõike

2 punkti 2 tegevusi on ellu viinud omavalitsused, nende hallatavad asutused ja omavalitsusliidud ise või teinud seda koostöös mittetulundusühingutega. Taotluse võivad esitada ka § 10 lõike 1 punktides 1–6 nimetatud taotlejad mitmekesi ühiselt, arvestades, et üks ettevõtja saab olla taotleja ning teised partnerid. Partneritele kohalduvad reeglid on ühendmääruse §-des 3 ja 10.

Lõikes 2 tuuakse välja, et taotleja peab vastama ühendmääruse § 3 lõigetele 2 ja 4.

Paragrahvi 11 lõigetes 1–5 sätestatakse nõuded toetuse taotluse kohta.

Taotlus peab vastama määruse tingimustele, mis tagab, et toetust antakse eesmärgipärasteks tegevusteks ning projekt on tulemuslik. Taotlus peab sisaldama paragrahvis kirjeldatud andmeid ja dokumente.

Taotleja ja partner peavad arvestama projekti tegevuste elluviimisel kõiki asjakohaseid keskkonnavalitsuste õigusakte. Struktuurivahendite kasutamiseks tuleb tutvuda ja kohaldumisel arvestada korraldusasutuse veebilehel² toodud keskkonnanõuetega. Taotleja kinnitab, et toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021 määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 nimetatud põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“. Enne kinnituse andmist tutvub taotleja „ei kahjusta oluliselt“ teabelehega, mis on lisatud taotlusmaterjalide juurde, et taotleja saaks anda informeeritud kinnituse. Rakendusüksus lisab e-toetuste keskkonda sellised kinnitused, mis kohalduvad kõikidele taotlejatele ühtemoodi.

Toetusega korrastatud taristule, mille eluiga on vähemalt viis aastat, tuleb tagada kliimakindlus. Kliimakindlus tagatakse üldiselt juba projekteerimise käigus ning üldjuhul projekteerija arvestab ka tuleviku kliimatrendidega ehitusprojekti koostamisel. Kliimakindluse tagamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades samas, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja et projektist põhjustatud kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2050. aastaks seatud kliimanetraalsuse eesmärgiga.

Positiivne rahastamisotsus on võimalik langetada üksnes nende kliimakindluse hindamise kohustusega taristuobjektide suhtes, mille puhul on kliimakindlus tagatud ning see on hinnatud ja dokumenteeritud komisjoni juhendis antud suuniste kohaselt.

Üldise grupierandi määruse alusel küsitava toetuse puhul on vaja esitada väikese ja keskmise suuruse ettevõtja staatuse deklaratsioon.

Hinnavõrdluse tegemiseks kindlasummalise makse kehtestamiseks on vaja võrreldavad hinnapakumused üksteisest sõltumatult pakkujatelt ning pakumuse lähteülesande kirjeldust koos küsitud pakumuste infoga kirjalikult taasesitataval vormil. Taotleja ja partner peavad olema teinud piisavaid pingutusi võrreldavate hinnapakumuste saamiseks, et tagada konkurentsi ärakasutamine ning optimaalne hinna ja kvaliteedi suhe. Konkurentsivõimelist hinda saab tõendada võrreldavate pakumistega. Ühe ettevõtte esitatud pakumusega ei saa piirduda (sh juhtudel, kus pakkujad on näiteks pakumiste esitamisest loobunud). Seejuures on oluline, et pakumuste võtmise protsess on selge ja läbipaistev, pakumuste esitamiseks on antud piisavalt aega ning taotleja on selle dokumenteerinud, et tagada kontrolljälje olemasolu (sh võimalike auditite raames).

Eelnõu 4. peatükis kirjeldatakse toetuse taotlemise ja menetlemise protsessi.

Paragrahvi 12 lõiked 1–8 kirjeldavad, kuidas taotlusvoor käivitatakse ning mis tingimustel toimub taotluse esitamine ja menetlemine. Taotlus tuleb esitada e-toetuse keskkonna kaudu ja arvestada määruuses sätestatud tingimusi. Taotluse vastuvõtmine toimub ühendmääruse §-s 5 sätestatud tingimustel. Rakendusüksus võib anda taotluse täienduste ja muudatuste esitamiseks või puuduse kõrvaldamiseks taotlejale kuni kümme tööpäeva. Rakendusüksus teeb taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse 65 tööpäeva jooksul taotluse esitamisest. Taotluse menetlemise tähtaeg pikeneb puuduste kõrvaldamiseks määratud aja võrra.

Paragrahv 13 käsitletakse valikukomisjoni. Rakendusüksus moodustab nõuetele vastavate taotluste hindamiseks valikukomisjoni, mille koosseisu kuulub vähemalt üks Kliimaministeeriumi ja kaks rakendusüksuse nimetatud liiget. Rakendusüksus võib kaasata eksperte. Kõik valikukomisjoni liikmed allkirjastavad erapooletuse ja sõltumatuse deklaratsiooni. Valikukomisjoni tööd korraldab rakendusüksus, kutsudes vajaduse korral kokku koosoleku. Valikukomisjoni eksperte üldjuhul ei avalikustata, et neid ei oleks võimalik taotlejatel ja partneritel mõjutada. Eksperte ei avalikustata üldjuhul ka tagantjärele, et tagada võimalus samade ekspertide kasutamiseks järgmistes sarnase spetsiifikaga toetusskeemides.

Paragrahv 14 sätestab taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavaks tunnistamise korra. Taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavust kontrollib rakendusüksus. Taotleja, partneri või taotluse mittevastavuse korral teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse taotlust sisuliselt hindamata.

Paragrahv 15 sätestab projektide vastavus- ja valikukriteeriumid ja -metoodika ning taotluse rahuldamise protsessi kirjelduse. Lõigetes 1–4 kirjeldatakse vastavuskriteeriumid. Paragrahvi 6 lõikes 2 nimetatud projektid võivad panustada teatud juhtudel samal ajal nii lõikes 3 kui ka lõikes 4 toodud näitajasse.

Valikukomisjon hindab projekti kriteeriumide alusel, mis on vastavuses perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega.

Lõikes 5 on kirjeldatud valikukriteeriumid.

1. Projekt peab olema kooskõlas „Riigi jäätmekava 2023–2028“ eesmärkidega ning omama mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava erieesmärgi ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele (kooskõla kinnitatakse §-s 3 sätestatud näitajate kaudu). Valikukriteerium on täidetud, kui taotluse ja selle lisadokumentide alusel on võimalik asuda seisukohale, et projekt panustab määruses nimetatud toetuse andmise eesmärkidesse. Kui taotleja ja taotlus vastavad nõuetele, siis on eespool nimetatud nõue täidetud ning toetuse taotleja saab projekti kooskõla „Riigi jäätmekava 2023–2028“ eesmärkidega ning mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava eesmärgile ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele kinnitada (kooskõla kinnitatakse §-s 3 sätestatud näitajate kaudu).

Vt infot määruse § 1 lõike 4 juures toodut.

Projekt peab omama mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava erieesmärgile ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele (kooskõla kinnitatakse §-s 4 sätestatud näitajate kaudu). Valikukriteerium on täidetud, kui taotluse ja selle lisadokumentide alusel on võimalik asuda seisukohale, et projekt panustab määruses nimetatud toetuse andmise eesmärkidesse. Kui taotleja ja taotlus vastavad nõuetele, siis on eespool nimetatud nõue täidetud ning toetuse taotleja saab projekti kooskõla „Riigi jäätmekava 2023–2028“ peatükile 3.1 ning mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava eesmärgile ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele kinnitada (kooskõla kinnitatakse §-s 4 sätestatud näitajate kaudu). Riigi jäätmekavas on sätestatud kestliku ja teadliku tootmise ja tarbimise ning jäätmetekke vältimise ja korduskasutuse edendamise eesmärgid olulisemate jäätmeliikide kaupa ning konkreetsed meetmed koos vastutajate, ajaraami ja võimaliku rahastusallikaga on kirjas jäätmekava juurde kuulvas lisas nimega „Riigi jäätmekava 2023–2028 rakenduskava“.

Euroopa rohelise kokkuleppega seadis Euroopa Komisjon eesmärgi muuta EL tänapäevase, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus 2050. aastaks on saavutatud kestlik kliimaneutraalne ringmajandus. ELi ringmajanduse tegevuskava üks peamistest tegevussuundadest on jätkusuutliku tootepoliitika raamistiku loomine. Kestliku tootepoliitika eesmärk on muuta tooted kliimaneutraalseks, vähendada jäätmeteket, muuta tooted ressursitõhusaks ja ringmajanduseks sobivaks. Ühtlasi keskendutakse tootmisprotsesside ringsusele, et edendada väärtusahelates ja tootmisprotsessides tervikuna materjalisäästu ning suurendada ringlussevõttu tööstussektoris. Näiteks piiratakse ohtlike kemikaalide sisaldust toodetes ning toote tootmisel kasutatakse ringlussevõetud materjali. Kriitilisi tooraineid sisaldavate probleemtoodete tootmisel on eesmärk teisese toorme kasutamine toote tootmisel, toimimise ja vastupidavuse parameetrite kehtestamine, ohutute toodete tootmine. Toote olelusringi pikendamiseks seatakse nõueteks eemaldatavus, asendatavus ja parandatavus. Oluline on kasutada materjale, mis on ringlusse võetavad ega sisalda ohtlikke aineid. Tooted, mis läbivad taastamise, korduskasutamise või kasutusotstarbe muutmise, peavad vastama tootenõuetele.

Esmajärjekorras tuleb vältida jäätmeteket. Jäätmetekke vältimine aitab tõhustada majanduse ressursikasutust ning vähendada loodusressursside kasutuse ja jäätmete käitlemise negatiivset mõju keskkonnale ja inimese tervisele. Ühtlasi aitab jäätmetekke vältimine vähendada majanduskulusid (nt toidu jm oluliste ressursside ja materjalide raiskamise vähendamise kaudu). Jäätmetekke vältimise võimalused sõltuvad paljudest teguritest: majandusolukord, tarbijate teadlikkus, ressursitõhususe ja jäätmetekke vältimise meetmete rakendamise ulatus ettevõtetes jms. Jäätmetekke vältimist ja korduskasutust soodustava majandusmeetmena on ELis välja töötatud EMAS keskkonnajuhtimissüsteem, mille abil on ettevõtetel võimalik oma tegevust reguleerida selliselt, et korduskasutuse abil välditakse jäätmete teket. Jäätmetekke vältimine hõlmab kõiki majandussektoreid, materjalivoogusid ning tarbitud toodete nn olelusringi. Jäätmeteket on võimalik vältida üksnes siis, kui toote olelusringi kõikidel etappidel suudetakse mõjutada praktilisi otsuseid: seda, kuidas toode kujundatakse, valmistatakse, tarbijale kättesaadavaks tehakse ja kasutatakse.

Taotlus panustab sellesse teemasse siis, kui taotluses märgitud toetavad tegevused on lubatud määruse § 6 järgi ning on võimalik panustada § 4 lõigetes 3 ja 4 sätestatud näitajatesse. Rakendusüksus kontrollib taotluses esitatud sisuliste tegevuste kooskõla eespool kirjeldatuga.

2. Projekti põhjendatus. Projekt on põhjendatud, kui toetuse taotluses kajastatud tegevused vastavad määruse §-s 6 nimetatud toetatavatele tegevustele. Kriteeriumiga hinnatakse, kas:

- 1) projekti eesmärgipüstitus on põhjendatud – on olemas probleem, kitsaskoht või kasutamata arenguvõimalus;
- 2) projekti sekkumisloogika on arusaadav, mõjus – projektis ettenähtud tegevused võimaldavad saavutada projekti eesmärgid ning planeeritud väljundid ja tulemused parimal moel. Nende sidusus eesmärkidega ning mõjus on arusaadav, võimalusel innovaatilisi lahendusi soosivad;
- 3) tegevuste ajakava on realistlik, arvestades mh tegevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järgnevust.

3. Tuuakse välja vajadus analüüsida projekti kuluefektiivsust. Kriteeriumi puhul hinnatakse, kas:

- 1) ettenähtud tegevused/lahendused on kuluefektiivne viis planeeritud väljundite/tulemuste saavutamiseks (projekti väljundi jaoks vajalike tegevuste ja eelarve suhe peab olema põhjendatud ja kavandavad tegevused otseselt suunatud projekti väljundite saavutamiseks);
- 2) planeeritud eelarve on realistlik (planeeritud tegevused, hind ja elluviimise aeg on tasakaalus) ja mõistlik – on selge, milliste arvutuste ja hinnangute alusel on eelarve kokku pandud ning planeeritud kulud on vajalikud ja mõistlikud, ning taotleja on suuteline rahastama

projektile järgnevaid püsikulusid. Oluline on saada info kindlasummalise makse kehtestamiseks eelarveprojekti alusel.

4. Tuuakse välja vajadus analüüsida toetuse taotleja ja partneri suutlikkust projekti ellu viia. Kontrollitakse, kas taotlejal ja partneril on projekti elluviimiseks vajalik omafinantseering, kogemus, õiguslik, organisatsioonilised või tehnilised eeldused projekti elluviimiseks kavandatud viisil, tagades kestlikkuse ja jätkusuutlikkuse (sh taristuinvesteeringute või tootlike investeeringute puhul edasised tegevus- ja hoolduskulud).

5. Taotlus peab olema kooskõlas Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega. Kriteeriumiga hinnatakse, kuidas lisaks projekti vahetutele eesmärkidele võetakse arvesse ja aidatakse kaasa Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete eesmärkide saavutamisele ja panustatakse seeläbi riigi pikaajalise arengustrateegia näitajatesse, mis on sätestatud §-s 4. Taotlus panustab sellesse teemasse üldreeglina siis, kui taotluses toodud toetavad tegevused on lubatud määruse § 6 järgi ning on võimalik panustada § 4 lõikes 4 sätestatud näitajatesse. Rakendusüksus hindab taotluses märgitud sisuliste tegevuste kooskõla eespool kirjeldatuga. Üldreeglina saab projekti puhul, mis vastab ülejäänud taotluse nõuetele, lugeda § 4 lõikes 4 sätestatud näitajad täidetuks.

Rakendusüksus loeb nimetatud valikukriteeriumid täidetuks üksnes juhul, kui toetuse taotluses kajastatud teabe põhjal on võimalik asuda seisukohale, et toetatav projekt vastab toetuse määruse §-s 3 sätestatud toetuse andmise eesmärkidele.

Taotluse rahuldamise otsuse põhipunktid on sätestatud ühendmääruses ja lisanduvad eelnõukohases määruses. Taotlus rahuldatakse, kui see on esitatud määruses kehtestatud korras, vastab §-des 10 ja 11 kehtestatud nõuetele, toetust taotletakse §-s 6 nimetatud toetatavate tegevuste kulude katteks, §-s 8 nimetatud perioodil ning §-s 4 nimetatud eesmärkidel.

Paragrahv 16 sätestab taotluse rahuldamata jätmise tingimused.

Taotlus jäetakse rahuldamata, kui taotleja, partner või taotlus ei vasta esitatud nõuetele, toetust ei taotleta toetatavale tegevusele, tegevust ei planeerita ellu viia abikõlblikkuse perioodil ning kui rakendusüksusel tekib kahtlus toetuse eesmärgipärases kasutamises ja muudel juhtudel, kui taotluses väljendub teave, mis on vastuolus eelnõukohases määruses sätestatud toetuse andmise tingimustega. Seega jäetakse taotlus rahuldamata, kui see ei vasta nõuetele. Taotlus jäetakse rahuldamata ka siis, kui eelarvelised vahendid ammenduvad.

Rakendusüksus toimetab taotluse rahuldamata jätmise otsuse toetuse taotlejale pärast otsuse tegemist e-toetuse keskkonna vahendusel.

Paragrahv 17 sätestab taotluse osalise ja kõrvaltingimusega rahuldamise tingimused.

Taotluse osaline rahuldamine on lubatud põhjendatud juhul ja tingimusel, et projekti eesmärk on saavutatav ka osalise toetusega. Taotluse osalisel rahuldamisel võib taotleja nõusolekul vähendada toetussummat ning muuta toetatavaid tegevusi. Maksete saamise õigus tekib toetuse saajal pärast seda, kui ta on rakendusüksusele tõendanud kõrvaltingimuse saabumist või täitmist.

Paragrahv 18 sätestab taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamise tingimused ja korra. Taotluse rahuldamise otsust võib muuta ühendmääruse §-des 12 ja 13 sätestatud tingimustel ja korras.

Eelnõu 5. peatükis kirjeldatakse toetuse saaja ja partneri õiguseid, kohustusi ja aruannete esitamist.

Paragrahv 19 sätestab toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused. Toetuse saajal ja partneril on õigus saada projekti elluviimiseks rakendusüksuselt nõustamist projekti koordineerima määratud projektikoordinaatorilt. Toetuse saaja ja partneri kohustus on projekt taotluse alusel ellu viia, projekti tegevustega alustada kuue kuu jooksul abikõlblikkuse perioodi algusest arvates ning projekti tulemust taotluses kirjeldatud viisil kasutada ja säilitada viis aastat pärast projektile lõppmakse tegemist. Projekti elluviimisel peab toetuse saaja järgima asjakohaseid kohalduvaid keskkonnaalaseid õigusakte ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtet. Projekt ei tohi riivata Euroopa Liidu põhiõiguste hartas käsitletud põhiõiguseid.

Toetuse saaja ja partner tagavad projekti elluviimise käigus soetatud ja rajatud vara taotluses kirjeldatud viisil kasutuse vähemalt viis aastat pärast projektile lõppmakse tegemist, sh VKE-d, kellele muidu kehtib küll kolmeaastane kohustus, peavad selle toetuse alusel tehtavate investeeringute jätkusuutlikkuse tagama vähemalt viieks aastaks. See annab kindluse, et projektid on püsivad ja läbimõeldud.

Paragrahvis 20 sätestatakse toetuse kasutamise seotud aruannete esitamise kord ja aruandes kajastatav teave. Rakendusüksus võib täpsustada aruannetes esitatavat teavet.

Eelnõu 6. peatükis kirjeldatakse toetuse maksmise ja kasutamise tingimusi.

Paragrahvis 21 sätestatakse, et toetust makstakse kindlasummalise maksena ühendmääruse § 28 lõike 2 alusel. Maksetaotluse menetlemine ja selle peatamine toimub ühendmääruses sätestatud korras.

Eelnõu 7. peatükis kirjeldatakse taotluse menetlemisega seotud finantskorrektsioone ja vaideid.

Paragrahv 22 sätestab, mille põhjal tehakse finantskorrektsiooni otsus ja toetus tagastatakse. See tehakse ÜSS2021_2027 §-de 28–30 ja ühendmääruse §-de 34–38 põhjal.

Paragrahv 23 kirjeldab vaide esitamise protsessi. Vaide tuleb ÜSS2021_2027 § 31 järgi esitada enne halduskohut rakendusüksusele ning see vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Sama paragrahvi kohaselt võib esitada vaide, mis on tehtud auditi aruande alusel.

4. Eelnõu vastavus ELi õigusele

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid.

Määruse eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmiste ELi määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi;
- Euroopa Komisjoni määrused (EL) nr 651/2014 ja (EL) 2023/2831.

5. Määruse mõjud

Määrusega reguleeritava meetme tulemused aitavad ellu viia tegevusi Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Toetus on ühekordne tõuge „Riigi jäätmekavas 2023–2028“ toodud nõuete täitmiseks ning seega ei mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni.

6. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja rakendamise eeldatavad tulud

Toetust antakse Ühtekuuluvusfondist (ÜF).

Määruse rakendamisest ei oodata lisatulu riigieelarvesse.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Riigikantselei ja Euroopa Komisjoniga, perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmetega ning Riigi Tugiteenuste Keskuse ja Eesti Linnade ja Valdade Liiduga. Eelnõu saadeti arvamuse avaldamiseks keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD) eelnõu juhtkomisjonile. Kooskõlastuselt tulnud tagasiside ja vastused on esitatud alljärgnevas tabelis.

Kooskõlastustabel	
Märkus/ettepanek	Kliimaministeeriumi vastus/tegevus
Märkuse esitaja: Riigi Tugiteenuste Keskus	
1. Palun lahendada vastuolu, rakenduskava väljundnäitaja on ettevõtjad, kuid toetatakse ka teisi isikuid.	Rakenduskava väljundnäitaja selgitust on täpsustatud. Näitajas arvestatakse kõiki ettevõtjaid, kes saavad rahalist toetust PO2 erieesmärgi (vi) tasandil. Ettevõtjad registreeritakse projektide tasandil ja sisestatakse SFOSi. Ettevõtja selle näitaja tähenduses on äriühing, füüsilisest isikust ettevõtja või muu majandus- või kutsetegevuses osalev isik või juriidiliseks isikuks mitteolev ühendus või ettevõtja huvides tegutsev isik. Kui riik, kohaliku omavalitsuse üksus, avalik-õiguslik juriidiline isik või muu haldusülesandeid täitev isik osaleb kaubaturul, loetakse teda selle näitaja arvestamisel ettevõtjaks. Palume eelnevalt RTKl näitajate kommentaaride osas konsulteerida RaMiga, kes seda teemat veab.
2. Eelnõu § 2 on defineeritud terminid, mille hulgas on ka "ringbiomajandus" ja "ressursitootlikkus", mida eelnõu tekstis kasutatud ei ole. Soovitame üle vaadata terminid ja defineerida vaid need, mida	Arvestatud, määruse teksti täiendatud (§ 4 lg 2 ja § 6 lg 2 p 2).

eelnõu tekstis kasutatakse. Muud selgitused saab lisada seletuskirja.	
3. Eelnõu § 2 on defineeritud mõistena "paranduskeskus", mis on esemete, riiete ja seadmete omal käel parandamiseks vajalikke seadmeid, teadmisi ja oskusi avalikkusele pakkuv asutus. Paranduskeskused võivad olla ka tootjate või nende teenuspakkujate juures ehk need asutused, mis pakuvad professionaalset teenust. Palun üle kontrollida, et kas paranduskeskuse kitsendamine vaid omal käel asjade parandamiseks on põhjendatud või saaks laiendada paranduskeskuseid ka teenustöid pakkuvateks asutusteks.	Arvestatud ning lisatud, et toetus on mõeldud ka teenustöid pakkuvatele asutustele (§ 2 p 24).
4. Eelnõu § 6 loetleb toetatavad tegevused, mis peaksid panustama määruse eesmärkidesse, mis omakorda on nimetatud § 4 lg 1 kui ringmajanduse tootmis- ja tarbimismudelite rakendamine ning ettevõtetes tööstussümbioosi lahenduste kasutamine. Samas sätestab § 3 lg 2 p 3 riigiabi andmise alustena ka energiatõhususe. Juhime tähelepanu, et praegused toetatavad tegevused ega eesmärk ei viita energiatõhususe suurendamisele, vaid ressursitõhususele. Palun üle kontrollida kas nimetatud sätte kasutamine on üldse võimalik ja toetaks toetuse eesmärkide saavutamist. Rakenduskavas on toetatavad tegevused piiritletud toetus- ja tarbimismudelitega ning energiatõhususe suurendamiseks on teised toetusmeetmed. Kui meetme eesmärk on toetada ressursitõhusust, siis tuleks loobuda võimalusest anda abi ÜGEM art 38 alusel, sest art 38 saab rakendada energiatõhususe parandamise toetamiseks. Arvestades energiatõhususe definitsiooni („energiatõhusus” – töö, teenuse, kauba või energiaväljundi ja energiasisendi vaheline suhe) ja § 6 lõikes 2 nimetatud toetavaid tegevusi, siis jääb ebaselgeks, kuivõrd need kaks tingimust on omavahel seotud. Kui art 38 kasutamine on ikkagi põhjendatud, siis palun lisage seletuskirja mõni näide tegevusest, mida tuleks toetada art 38 alusel.	Selgitame, tööstussümbioosi osa on ka energiasümbioos, kus ühe ettevõtte heitsoojuse, energia või ka (sooja)vee kasutamine toimub sümbioosis olevas ettevõttes. See panustab otseselt energiatõhususe saavutamisse ning leiame, et riigiabi andmise alusena peab § 3 lg 2 p 3 määrusesse sisse jääma. Seletuskirja on vastavalt täiendatud.
5. Palun § 6 lg 3 ja § 7 lg 4 vastuolu lahendada, kui nõue kehtib vaatamata	Arvestatud.

asjaolule, kas projektile antakse riigiabi või mitte, siis tuleb § 7 lg 4 välja jätta ja vastupidi.	
6. Kuna toetust makstakse kindlasummalise maksena, siis palun sõnastada § 7 täpsemaks - ainult abikõlblikkuse perioodi on võimalik pikendada. Samuti palun üle vaadata kindlasummalise makse valguses § 15 lg 7 TRO elemendid, praeguses sõnastuses võib aru saada, et võimalik on makset teha etapiti, kuid aruande sättest seda välja ei loe. Kui p 3 sõnastada ainsuses, läheb juba selgemaks.	Arvestatud, § 15 lg 7 ainsuses.
7. Ettepanek muuta § 7 lg 3 p 3 sõnastust ja asendada sõnad "artiklite 36 ja 38" sõnadega "artikli 38", sest art 36 alusel ei anta abi selle TATi raames.	Arvestatud.
8. Eelnõu § 10 lg 1 p 7 - palun selgitada, mida on ühistootluse esitamise all silmas peetud. Juhime tähelepanu, et tootluse saab esitada tootleja, kes võib projekti elluviimisesse TAT nimetatud juhtudel kaasata partnereid. Partnerite kaasamise lubamisel tuleb vastav võimalus määruses sätestada ja kehtestada vastavad nõuded. Partneritele kohalduvad ühendmääruse § 3 ja § 10 nõuded.	Arvestatud, seletuskirja täiendatud.
9. Eelnõu § 11 lg 2 p 17 sätestab nõuded tootlusele järgmises sõnastuses: kui kohaldub, siis projekti tulemusena vähenevate kasvuhoonegaaside kokkuhoiu arvutamise käik rakendusüksuse veebilehel avaldatud vormil. Praegune eelnõu peaks ka täpsustama eraldi lõikena, et millistel juhtudel see nõue kohalduks ehk see tingimus tuleb sõnastada eelnõus eraldi lõikena. Samuti soovitame, et see ei dubleeriks seda süsinikujalajälje hindamist, mis on vajalik kliimakindluse tagamise hindamiseks, vaid et saaks üht süsinikujalajälje hindamise metoodikat rakendada.	Arvestatud. Analüüsisime nõude vajalikkust ning KHG arvutamine kohaldub kõigile projektidele ning muutsime § 11 lg 2 p 17 sõnastust. Välja jäetud „kui kohaldub“.
10. Eelnõu § 11 lg 2 p 22 on toodud kliimakindluse hindamise kohustus. Alates 12.08.2024 kehtib Vabariigi Valitsuse määruse nr 55 nõue, et taristu kliimakindluse hindamine tuleb läbi viia lisa 3 kohaselt, valides kas A või B versiooni ning lisades see viitena ka eelnõusse. Palun konsulteerida Marite	Arvestatud.

Kunglaga Kliimaministeeriumist sõnastuse ja valiku osas.	
11. Tehnilised tähelepanekud: § 15 lg 13 asendada lõppsaja toetuse saajaga ja § 11 lg 2 p 20 toetust küsitakse asendada toetust taotletakse.	Arvestatud.
Rahandusministeerium	
1. Palume viia eelnõu § 4 lõikes 5 tulemusnäitajate nimetused vastavusse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavaga perioodiks 2021-2027“, korrektsed nimetused on „Esmase toorme sääst projektidega“ ja „Toorainena kasutatud jäätmed“.	Arvestatud ja määrust täpsustatud.
2. Eelnõu § 11 lõike 2 punkti 14 kohaselt peab taotlus sisaldama määruse §-s 4 nimetatud näitajaid koos saavutustasemetega. Juhime tähelepanu, et näitajate saavutustasemed selguvad alles projekti elluviimise tulemusena. Taotluses saab taotleja esitada näitajate sihttasemed ehk prognoosi, mida soovitakse projektiga saavutada. Palume korrigeerida.	Arvestatud ja määrust täpsustatud.
3. Palume üle kontrollida eelnõu § 19 lõikes 11 esitatud viide. Vähemalt aasta pärast projekti lõppemist tuleb esitada andmed tulemusnäitajate täitmise kohta. Hetkel on viidatud aga projekti spetsiifilistele näitajatele, mida meie hinnangu saab raporteerida hiljemalt lõpparuandega.	Arvestatud. Eelnõu § 19 lõikesse 11 oli jäänud ekslikult ebatäpne viide.
4. Palume üle vaadata eelnõu seletuskirja tabelis 1 esitatud panus rakenduskava väljundnäitajasse „Ringmajanduses toetatavad ettevõtjad“. Arvestades, et iga toetatav projekt panustab eelnimetatud väljundnäitajasse ning ühe projekti maksimaalne kogumaksumus on kuni 200 000 eurot, siis kogueelarvega 9 000 000 eurot on eelnõu alusel võimalik toetada vähemalt 45 ettevõtjat. Hetkel eelnõus esitatud sihttase 10 ettevõtjat on eksitav. Lisaks on eelnõu seletuskirjas kirjas: „Määruse koostamise hetkel teadaolevat informatsiooni põhjal hindame, et määruse eelarvevahenditega saavutatakse rakenduskavaga seatud näitajate sihttasemed.“ Palume korrigeerida või eksitav lause kustutada, kuna rakenduskavas on näiteks väljundnäitaja „Ringmajanduses	Arvestatud. Eksitav lause (määruse koostamise hetkel teadaoleva informatsiooni põhjal hindame, et määruse eelarvevahenditega saavutatakse rakenduskavaga seatud näitajate sihttasemed) välja jäetud. Esimeses taotlusvoorus on plaanitud anda toetuse eelarvena 2 000 000 eurot. Kuna projektid saavad olla kogumaksumusega 200 000 eurot ning toetuste osakaal oleneb taotlejast, siis esimeses taotlusvoorus on toetus suunatud 10 ettevõtjale. Kuna tegu on uue sekkumisega, siis peale esimest taotlusvooru analüüsime tulemused läbi ja otsustame, kuidas selle toetusseemiga edasi liikuda.

toetatavad ettevõtjad“ 2029. aasta sihttase 150.	
5. Eelnõu seletuskirjas, et määruse kogumaksumus 9 000 000 eurot, millest 4 500 000 eurot EL toetus. Samas on seletuskirja tabelis 4 (Sekkumise ringmajanduse korraldamise eelarve ühe reana, 21.2.4.11 eelarve kasutamise arvestuslik plaan) info, et määruse arvestuslik kogumaksumus on 9 000 000 eurot ning EL toetuse kasutamise eelarve 2 351 065 eurot. Palume selgust, mis on eelnõu EL toetuse eelarve.	Selgitame. Planeeritud määruse kogumaksumus 9 000 000 eurot, millest 4 500 000 eurot EL toetus. Kuna meetme nimekirjas on kogu ringmajanduse korraldamise eelarve ühe reana, siis oleme teinud ka arvestusliku jaotuse sekkumiste kaupa. Tabel 4 on selguse huvides eemaldatud.
6. Eelnõu lisas olevas põhiõiguste harta kontroll-lehel on kirjas: „Sotsiaalministeerium nõustab naiste ja meeste võrdõiguslikkuse, mittediskrimineerimise ja erivajadustega inimeste ligipääsetavuse osas programmide ja projektide kavandamis-, rakendamise-, seire- ja hindamisprotsessis (ELi harta artiklid 21, 23 ja 26 ja puuetega inimeste konventsiooni artikkel 9), Keskkonnaministeerium keskkonnakaitse teemades (EL harta artikkel 37) ning kooskõlastavad toetuse andmise tingimusi.“ Palume korrigeerida ministeeriumide nimed.	Selgitame. Kuna tabelid on koostatud sellel ajal, kui tegelesid nimetatud ministeeriumid kõnealuste horisontaalsete teemadega. Bürokratia vältimiseks me nimetusi ei muuda ja seetõttu uuesti dokumente ei esita. Nimede täpsustamised ei muudaks dokumentide sisu.
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	
1. Palume täpsustada, kuidas mõistetakse § 4 lõikes 2 terminit „ettevõtja“ ning kuidas arvestatakse lõikes sätestatud tingimuste täitmist § 10 lõike 1 punktides 1-3 nimetatud taotlejate puhul. Vastavalt § 6 lõikele 1 antakse toetust projektile, mille tegevus panustab §-s 4 nimetatud tulemuse saavutamisse.	Selgitame. Näitajasse arvestatakse kõiki ettevõtjaid konkurentsiseaduse järgi, kes saavad rahalist toetust PO2 erieesmärgi (vi) tasandil. Ettevõtjad registreeritakse projektide tasandil ja sisestatakse SFOSi. Ettevõtja selle näitaja tähenduses on äriühing, füüsilisest isikust ettevõtja või muu majandus- või kutsetegevuses osalev isik või juriidiliseks isikuks mitteolev ühendus või ettevõtja huvides tegutsev isik. Kui riik, kohaliku omavalitsuse üksus, avalikõiguslik juriidiline isik või muu haldusülesandeid täitev isik osaleb kaubaturul, loetakse seda ka selle näitaja arvestamisel ettevõtjaks.
2. § 7 lg 4 kordab § 6 lõiget 3, mille kohaselt siduvaid kohustusi ei või võtta varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval	Arvestatud, § 7 lg 4 välja jäetud.
3. Palume täpsustada valikukomisjoni rolli. Kas eeldame õigesti, et valikukomisjoni ülesandeks on hinnata projekti § 15 lõikes 5 toodud kriteeriumide alusel? Sel juhul palume korrigeerida vastavalt seletuskirja. Kui kavandate koostada määruse eelnõus toodud valikukriteeriume täpsustava	Selgitame. Valikukomisjon hindab nõuetele vastavaks tunnistatud taotlusi määruse § 15 lõikes 1 ja 2 nimetatud valikukriteeriumide alusel, mis on kooskõlas ühendmääruse §-ga 7, eraldi valikukriteeriumite hindamismetoodikat ei koostata.

hindamismetoodika, palume selle Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile kooskõlastamiseks edastada.	
4.§ 15 lg 9 esimene pool ei ole asjakohane, kuna § 9 lg 2 järgi ei saa projekti kogumaksumus olla suurem kui 200 000 eurot.	Arvestatud. Sõnastus täpsustatud.
5.Palume selgitada, kes ja milliste kriteeriumide alusel otsustab § 17 lõike 1 kohase taotluse osalise rahuldamise.	Selgitatud ja määruse teksti §-s 17 täpsustatud.
6.Palume täpsustada, millise näitaja saavutustaseme esitamist nõuab eelnõu § 19 lg 11	Arvestatud. Toetuse saaja esitab § 4 lõikes 5 nimetatud näitaja või näitajate saavutustaseme vähemalt aasta pärast projekti lõppemist tegelikele mõõdetud andmetele tuginedes.
7.Palume täpsustada seletuskirja lk 5-6, millised piirkonnad vajavad järele aitamist ringmajanduse mudelite juurutamisel, ning selgitada, milline eelnõus toodud rakendusmehhanism aitab seda eesmärki saavutada, sh ringmajandust arendada tõmbekeskustest eemal ja hajaasustuspriirkondades	Regionaalarengu toetamiseks suunatakse vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest toetusteks tootmisüksustesse väljaspoole Tallinna ja Tartu regioone. Kõik ülejäänud piirkonnad vajavad järeleaitamist. Kui KOVid taotleavad toetust, siis nende toetuse määr sõltub nende võimekusest ja omafinantseeringusse panustada.
8.Kui meetmest on kavandatud toetada projekte kogumaksumusega 9 miljonit eurot ning projekti maksimaalne suurus on § 9 lg 2 järgi 200 000 eurot, siis on minimaalne toetatavate projektide arv 45. Seletuskirja tabeli 1 järgi kavandatakse toetada 10 ettevõtjat. Palume selgitada seletuskirjas, mille järgi on vastav saavutustase kavandatud.	Selgitame. Vastava teema arutelu on toodud rahandusministeeriumi kommentaaris selgitusena.
9.Seletuskirjas § 6 lõike 3 kirjelduses märgitakse, et projekti raames võib teha enne (taotluse esitamist) ära eeltööd (nt projekteerimine). See lause on vastuolus § 6 lõikega 3, mille järgi ei või tegevusi alustada ega kohustusi võtta enne taotluse esitamise päevale järgnevat päeva. Ka ei ole projekteerimine vm eeltööd loetletud abikõlbliku kuluna § 7 lg 2 järgi. Ilmselt olete seletuskirjas mõelnud, et eeltöid võib teha ära väljaspool projekti (s.t need ei ole projekti abikõlbliku kogumaksumuse osa).	Arvestatud. Seletuskirja lisatud vastav selgitus.
10.Seletuskiri toob välja mõned kitsendused eelnõu tingimustes. Nt lk 10 eelviimases lõigus viidatakse, et tööstussümbioosi	Selgitame. Määrus on kooskõlast seletuskirjaga, tööstussümbioosi lahenduste rakendamine on võimalik ainult piiratud taotlejatel.

lahenduste rakendamise toetus on suunatud § 10 lõike 1 punktides 4-6 nimetatud taotlejatele	
11.Lk 11 esimeses lõigus viidatakse, et meetmest ei toetata määruse „Jäätmetekke ja pakendamise vältimise ja vähendamise ning korduskasutuse edendamiseks toetuse andmise tingimused ja kord“ alusel toetatavaid tegevusi. Konkreetset kitsendused või välistused tuleks välja tuua eelnõus	Arvestatud. Lisatud § 7 lõikesse 3 punkt 6.
12.Seletuskirja tabelitel 2 ja 5 puuduvad päised. Tabelid 2-5 on segadust tekitavad. Palume selgelt välja tuua, milline summa kavandatakse toetuseks käesoleva eelnõu raames ning milline on tabelite 3 ja 4 erinevus	Mitte arvestatud. Kommentaar on tehniline, eelarve kajastamine on asjakohaselt toodud seletuskirjas ja põhjendatud rahandusministeeriumi kommentaaridele vastamisel.
13.Palume kontrollida üle eelnõu ja seletuskirja viited paragrahvidele, lõigetele ja punktidele. Viidetes on palju ebatäpsusi, nt § 11 lg 2 punktis 4 peetakse silmas ilmselt § 4, § 13 lõikes 5 ilmselt § 15 lõiget 5, § 15 lõikes 1 ilmselt sama paragrahvi lõiget 3 ja § 15 lõike 5 punktis 1 ilmselt § 4	Arvestatud.
Eesti Kaubandus-tööstuskoda	
1. Teeme ettepaneku muuta eelnõu § 9 lõiget 11 nii, et KOV-i toetuse osakaal oleks äriühingutele ette nähtud toetuse osakaaluga võrdne.	Mitte arvestatud. Kohalike omavalitsuste toetamise määr sõltub kohaliku omavalitsuse võimekusest.
2. Muuta eelnõu § 10 lg 1 sõnastust järgmiselt: „(1) Toetust võib taotleda Eesti äriregistrisse kantud äriühing või mitu äriühingut koos.“	Mitte arvestatud. Kuna ringmajanduse mudelid ei pruugi olla esialgu kasumlikud, siis tihtipeale võtavad nende eestvedamise enda kanda just MTÜd või KOVid, seda eriti hajaasustusega piirkondades. Toetuse kogumaksumus ühe projekti kohta on kuni 200 000 eurot, mis eemaldab ohu, et toetuse summa liigub vaid mõne üksiku algatuse toetamiseks.